

HALK SEKTÖRÜ I

Ali Nejat Ölçen ile Söyleşi

Soru: 1970'lerde "Halk Sektörü" kavramını kamuoyuna sunan bir düşünür ve siyaset adamı olarak halk sektörünü bizlere tanıtır mısınız?

Ölçen: Aradan yıllar geçtikten sonra genç düşünürlerimizin bana halk sektörünü anımsatacaklarını zihnimden geçirmemiştım. Sevindim ve duygulandım. Çünkü birilerinin bu tasarımı ne olduğunu öğrenmek istemesi, ülkenin geleceği açısından umut vericidir. Bu tür tasarımlar, ancak arkasında siyasal güç bulunduğu ve o siyasal güç iktidara geldiği zaman gerçekleşme olanağı bulabilir. 1973'te halk sektörü tasarımı gerisinde CHP'nin siyasal gücü vardı. Ama bu siyasal güç, Milli Selamet Partisi (MSP) ile iktidara ortak olduğu zaman, tasarıma yeterince sahip çıkılmadı. Görevlendirilen Köy İşleri Bakanı ise, halk sektörüne ilişkin toplantı düzenlemekten başka bir işlevi yerine getirmedi. Hatta o toplantıların hiçbirine çağrıldığımı bile anımsamıyorum. **Ak Günlere** bildirgesinde yer almasına karşın bir kez olsun ondan söz edildiğine tanık olmadım. Bir bakıma yadsındı.

Oysa CHP'nin 1973'teki öğretisinin üç temel dayanağı vardı ve birbirlerinin savunucusu, koruyucusu, tamamlayıcısı idiler. Köykentler ve özyönetim ile bir bütün oluşturuyordu halk sektörü. Bu bütünsellik, kırsal alan ile kentsel alan arasındaki ekonomik, toplumsal dengesizlikleri ortadan kaldıracak, demokratikleşme sürecine halkın ve emekçi kitlelerin katılımıyla ivme kazandıracak ve iç göç olayını frenleyerek kırsal alan boşalmasının önüne geçecek ve halkın küçük tasarruflarının spekülasyon kazanç metası olmaktan kurtulup yatırım ve üretim alanına yansımaları sağlayacaktı.

Bu yeni yapılanmanın odak noktası olmasıyla halk sektörü, halkın kendi yönetiminde tasarruflarını birleştirerek, yatırım-üretim kararlarına dönüştürebilecek ve yeni üretim kapasiteleri yaratacaktı. Bunun gerçekleşmesi ise önce hukuksal altyapının oluşturulmasını gerektiriyordu. CHP'nin üst düzey yönetimleri, ne 1973 ve ne de 1978 dönemindeki iktidarında bunun düşünsel hazırlığına gereksinim duydu.

Halk sektörü kendine özgü hukuksal temeller üzerinde oluşabilseydi, ulus devleti ya da ulusal devlet modeli bugünkü kadar sahipsiz kalmayacak, özel sektörün tekelleşmesinin önüne yapısal olarak geçilebilecek, halkın küçük tasarrufları sıcak paraya bu denli hızla dönüşmeyecek ve enflasyonun kaynağı olan üretimsizlik böylesi duraksamaya uğramayacak, reel ekonomi parasal ekonominin bu denli kolayca gerilerine düşmeyecek ve emekleme dönemi geçiren KOBİ'ler, kaynak sıkıntısı çeken değil, kaynak yaratan etkinlikte ortaya çıkacaktı.

Halk sektörü ve köykentlerin bütünselliği ulusal ekonominin kendi kaynaklarıyla büyümesini yaratacağı için bugünlerdeki gibi ulusal bağımsızlığı zedeleyen ve geri ödemesi olanaksızlaşan dış borç yükü altında IMF'ye avuç açmak zorunda kalmayacaktı Türkiye.

Sorunuza yanıt vermeden önce, halk sektörünün doğmadan ölüme tutsak edilen öyküsünü yeniden dile getirmek gereksinimi duydum.

Soru: Sayın Ölçen, hemen sorabilir miyiz, birbirinin tamamlayıcısı olan bu üç tasarım CHP'nin gündeminden niçin düştü. Siz mi bu tasarımlara yeterince sahip çıkmadınız? Ya da CHP mi sonradan vazgeçmek zorunda kaldı?

Ölçen: Ben hala zihnimde canlı kalan ve Türkiye için gerekli olan tasarımları göz ardı edebilmiş değilim. O tasarımları ancak düşüncemde ve yüreğimde yaşatabilirim. Bunun dışında siyasal ve medyatik etkinliğim yok. Gözlemimin önemli bir bölümünü açıklamakta yarar görüyorum. Bu ise CHP'yi yöneten kadroların ve özellikle o dönemde Bülent Ecevit'in (ve belki şimdi de) dışarıdan gelen eleştirilere karşı yeterince direnme gücüne sahip olmamasından kaynaklanmıştır.

Örneğin 1973 **Ak Günlere** bildirgesinde yer almasına ve adı "halk sektörü" olarak betimlenmesine karşın, 1977 Parti Programı'ndan bu deyim tümüyle çıkarıldı ve onun yerine "halk kesimi" gibi ne anlama geldiği belirli olmayan bir sözcük konuldu. Oysa burada "sektör" deyiminin yadsınamaz ekonomik özü ve içeriği var. "Kesim" sözcüğü ekonomi dışı bir deyim. Bir anlamda halkın ekonomik güç olma tasarımı vazgeçilmiş oluyordu. Halk sektörü kavramına sahip çıkmamanın önemli bir nedeni olmalıydı bu.

Ülkemizde siyasal iktidarlar oldum olası, halkın siyasal gücünden ürkmüştür. Bir de onun ekonomik güç edinmesini elbette istemeyeceklerdi. Çünkü amaç, uysal ve etkisiz, tepkisiz halk kitlelerine sahip olmak; onları kolay yönetmek, yönlendirmektir. Halk sektörü bu kısır döngüyü kıracaktı aynı zamanda. Ne var ki, tasarım hem sağ ve hem de sol cenahtan eleştirilere uğradı. Kendisini solda sanan gruplar, halk sektörünü kapitalizme yumuşak iniş olarak nitelediler ve beni revizyonizm ile suçladılar; sağ kesim de devleti ve toplumu sömürme olanakları daralacağı için ağır eleştiri kampanyası sürdürdü.

Örneğin Koç ve Sabancı grubunun sözcülerinin, TRT'nin ekranlarına yansıyan eleştirilerinde halk sektörünün yöneticileri kimler olacak, sermaye birikimini nasıl sağlayacak ya da yatırım sürecini nasıl başaracak türündeki soruları karşısında CHP yönetimi sessiz kalmayı yeğledi ve ben ancak dar kapsamlı toplantılarda bu eleştirilere yanıt vermeye çalıştım, arkamda partinin desteği olmaksızın. Halk sektörüne bu tür eleştirileri yöneten o dönemin sanayicilerinden Koç ve Sabancı grubunun ilk öncülerinin Ankara'nın Hergelen meydanında ip satan ya da bakkallık eden pederlerini unutmuş görünüyorlardı. O özel sektör, yöneticilerini ve teknik kadrolarını beğenmedikleri KİT'lerden devşirmemişler miydi? Bugünkü özel sektörü yaratan devlet değil miydi? Hâlâ küçülmesini istedikleri devlete sığınmıyor mu bizim özel sektörümüz. Devletin teşvik tedbirlerinden yararlanmayı sürdürmüyor mu?

Halk sektörü kavramını ileri sürdüğüm 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde (bu bölümü kurmakta emek harcayanlardan biriydim) matematiksel ekonomi derslerini üstlenmiş öğretim görevlisiydim. Bülent Ecevit benim kontenjandan parlamentoya girmemi ve halk sektörünün kurulmasını benim sorumluluğuma vereceğini vaad ettiği zaman bunu ciddiye almak gibi bir yanılgıya düştüğümü anlamakta gecikmedim. Ecevit Çemberinde Politika adlı kitabımda halk sektörünün öyküsünü yeterince açıkladığımı sanıyorum. Burada sadece sorularınıza yanıt vermekle yetineceğim.

O nedenle, halk sektörünün içeriğini kısaca betimlemem gerekir. Ama önce şunu belirtmeliyim ki, CHP'nin üst düzey yöneticileri tarafından başta Bülent Ecevit olmak üzere göz ardı edilmekte olduğunu sezinlediğimde, bu tasarımı daha geniş kitlelere duyurmak gereksinimi için 1974'te "Halk Sektörü" ve demokratik sosyalizmin temel ögesi olmasını sağlamak amacıyla da 1976'da "Demokratik Sosyalizme Giriş" kitaplarını yayımladım. Amacım halk sektörünü ideolojik temele yerleştirmekti.

Sağdan ve soldan gelen eleştirilere de yanıt vermeye çalışıyordum bir yandan. Bunları şunun için anlatıyorum. Var olan statükoya karşı her yeni tasarım tepkiyle karşılaşır. Eğer ideolojik ve siyasal nitelik taşıyorsa yeni tasarımlar, o zaman gerisinde siyasal dayanıklılığa gereksinim duyar. Halk sektörünün, köykentlerin, özyönetimin gerisinde yer alması gereken desteği CHP, Bülent Ecevit'in liderliğinde ne yazık ki gösteremedi.

Ama hemen şunu belirtmeliyim ki aynı Bülent Ecevit, DSP'yi kurduğu zaman 1985'teki parti programında halk sektörü adını kullanarak 5 sayfa ile bu tasarıma yer vermiştir. 1977 CHP programında halk kesimi iken, 1985 DSP yeniden halk sektörüne dönüştürüldü ve sonra yine bundan da vazgeçildi.

Bu tür tasarımlar, gerisinde siyasal ilke ve ciddiliğin yer almasını gerektirir.

Bu söylediklerimle bir tarihsel hesaplaşmanın içine girdiğim sanılmamalı. Yalnızca, bugün Türkiye'nin içine yuvarlandığı bunalımın kökeninde siyasetin tutarlı, gerçekçi ve ciddi bir uğraş alanı olduğu bilincinden yoksunluğun etkisi olduğunu vurgulamak istiyorum.

1973'te yayımladığım "Halk Sektörü" kitabında, "*ne devletçi, ne de özel sektörcü tek boyutlu ekonomilerin uygulanır olmaktan çıktığını*" belirtmiş ve "*yürürlükte olan karma ekonomi düzeninde kaynakların özel ve kamu sektörleri tarafından gelişigüzel paylaşılmasından ötürü, ekonominin büyümesinin yetersiz kaldığını*" vurgulamıştım. Bu iki sektörün arasına halk girişimciliğinin girmesi gerekliydi. Türkiye'nin karma ekonomisini iki boyutlu olmaktan çıkarıp üç boyutlu yapıya kavuşturacaktı halk sektörü.

Ayrıca şunu belirtmiştim: Halk ile sektör deyimleri bir araya gelirken, yeni bir ekonomik düzen ortaya konulmaktadır. Halkın kendi tasarruflarıyla kendi yönetiminde üretim alanları yaratma olanağını var edecek yeni bir sektör tanıımıydı bu. Halk; sadece üretimin emek olarak girdisi ya da tüketici olarak destekleyicisi olmakla yetinmemeli, halkın üretime doğrudan katılımı ve üretim araçları edinmesi söz konusu olabilmeliydi. Siyasal alanda kendi kendisini yöneten halk modelinin adı demokrasi ise, ekonomik alanda halkın kendi kendisini üretici duruma

getirmesinin adı da halk sektörüdür. Halkın demokrasisi, üretim kararlarındaki özgürlüğü ile pekişir.

Halk sektörünün siyasal kabul görmemesi sorununa kısaca değinmiştim. Bu siyasal kabul, halk sektörüne devletin arka çıkmasını gerektiriyordu. Teşvik tedbirleriyle devlet özel sektöre arka çıkmıyor mu? Onun gelişmesine kaynak aktarmıyor mu? Benzer özendirme yöntemlerini halk sektörü için de uygulamalıydı. Örneğin Mustafa Kemal Atatürk'ün birinci sanayi planı (1933) ve ikinci sanayi planı (1936) ile hangi yatırımların verimli olduğunun hesap ve projelerinin hazırlanması ve bunu ekonomik sektörlerin bilgisine sunulması gibi. Özel sektörü banka kredileriyle nasıl destekliorsa devlet, halk sektörünü de desteklemelidir. Öyle sanıyorum ki büyük sermayeyi de ürküten asıl bu oldu. Araya bir üvey evlat girecek ve paylaşılan kredi musluklarının debisi azalacaktı. Ve bir gün onların büyük tekelci sermaye olmanın olanakları önemli ölçüde daralacaktı. Halk sektörüne yönelen tepkiler buradan kaynaklanıyordu.

Halk sektörü kitabında şunları vurgulamıştım:

"Türkiye'de kamu ve özel sektörler, siyasal iktidarların yapısına göre yan yana, fazlasıyla yan yana, hatta iç içe ya da karşı karşıya. İlkinde kamu sektörü özel sektörün buyruğunda, ikincisinde de tersi kamu özel sektörün buyruğunda."

Şimdi de durum böyle değil mi? Kamu sektörü özel sektörün buyruğunda ya da onun ortağı.

28 yıl öncesinde bugünleri anımsatıyor o sözcükler. Bugün kamu sektörü ile özel sektör arasında böylesi akrabalık, kamusal kaynakların yağmalanması sonucunu yaratmaktadır. Oysa halk sektörü potansiyel üretim kaynağı olarak ekonomiyi hem diri tutar, hem de özel ve kamu sektörleri akrabalığını olabildiğince önleyebilirdi.

Tarımsal alandaki üretim kooperatiflerinin sanayi alanındaki bir benzerini yapılandıracaktı halk sektörü.

Soru: Halk sektörü sizce hala güncelliğini koruyor mu? Değişen dünya koşullarında halk sektörü tasarımınızda herhangi bir değişiklik oldu mu?

Ölçen: Hayır, tasarım tüm sıcaklığıyla zihnimde canlılığını sürdürmektedir. Yeni dünya düzeninde yoksullaşan mazlum ülkelerde böylesi tasarıma daha çok gereksinim olacak. Aradan geçen 29 yıl sonra Ankara'ya gelip beni bulmanızın ve halk sektörü tasarımı merak etmenizden nedeni, şimdiden sezgisel de olsa böyle bir gereksinimin ürünü değil mi? Batı'da bugünlerde tartışma konuları arasına giren "Anayasal İktisat" kuramı, halk sektörünün yeni bir versiyonudur.

İleri teknolojinin ortaya çıkardığı küreselleşme olgusunun giderek siyasallaşması ve doktrin olarak algılanması ve gelişmekte olan ülkelere palto gibi giydirilmesi, aslında 21.yüzyıla damgasını vuracak olan güler yüzlü emperyalizmin giysi değiştirmesinden başka bir şey değildir. Bu yeni güler yüzlü sömürge siyasetinin karşısındaki tek engel ulus devleti modeli ve Kemalist ideolojinin ilkeleridir. Giderek yoksullaşacağı 20. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan gelişmekte olan ülkeler, kendilerini ancak ulus devleti modeliyle koruyabilirler ve bu alanda tarihsel deneyimi olan Türkiye'nin Kemalizmi onlara esin kaynağı olabilir.

Bu nedenle güler yüzlü emperyalizm; küreselleşme, özelleştirme ve serbest piyasa ekonomisi gibi söylemlerle önce Türkiye'yi kuşatmayı amaçlamıştır ve bunu başarmak üzeredir. Halk sektörü 21. yüzyılın başlarında, dünyanın ilerici, demokrat ve sola açık kadrolarına daha kolay anlatılabilir. Öyle sanıyorum ki yeni dünya düzeninin güler yüzlü sömürge siyasetine karşı yerkürede kitlesel ve ulusal tepkiler yakın zamanda doğacaktır ve bu oluşum, bizlerin yeryüzünde yalnız olmadığımız olgusunu ortaya çıkaracaktır.

Soru: Halk sektörünü ilk öngördüğünüz dönemde, uluslararası finans devinimleri bugünkü kadar etkin değildi. İki kutuplu dünyanın etkisiyle çokuluslu sermaye bugünkü kadar rahat dolaşmıyordu. Halk sektörünün uluslararası sermaye karşısındaki durumu nasıl olacaktır?

Ölçen: Uluslararası sermaye deviminin niteliğini gözden geçirmeden bu sorunuza yanıt verilemez. Uluslararası sermaye gelişmekte olan ülkeleri 20. yüzyılın ortalarında reel yatırım alanları olarak tercih ediyordu. Bunun iki nedeni vardı. Ucuz işgücü olanağını kullanmak ve hammadde olanaklarından yararlanmak. Nesne üretiminin önemli olduğu o yıllarda gelişmekte olan ülkelerin sol eğilimli kadroları, kendi ülkelerinin doğal kaynaklarının ve emeğin yabancı sermaye tarafından sömürülmesine tepki gösteren davranışları gündeme girmişti. Onlar, dışalım ikame eden sanayilerin kurulmasını, ülkenin pazar olmaktan çıkarılmasını ve devletin

öncülüğünde sanayileşme politikasının izlenmesini istiyorlardı ve bunda da haklıydılar.

20. yüzyılın sonlarına doğru bugünlerde bir başka dünya ile karşı karşıyayız. Bu dünyada uluslararası sermaye artık nesne üretimine değil, teknoloji üretimine yönelmiştir. Bunun sonucunda benim deyimimle "üretimsiz firmalar" ortaya çıkmaya başladı. Bu firmaların fabrika ya da atölye türünde tesislere sahip olmadığını görüyoruz. Örneğin Japonya'da Nissan ya da Hitachi'nin en küçük bir atölyesi bile yok. Ama görkemli gökdelenlerde beyaz gömlekli uzmanlar, desinatörler, iktisatçı ya da mimarlar resim masalarında proje üretmek çabası içindedirler. Yaratılan yeni teknoloji ve projelere göre üretim, alt taşeronlar tarafından gerçekleştirilir.

Artık sermaye, sermayenin güdümünden çıkmış teknolojinin denetimine girmiştir. Uluslararası sermaye o nedenle daha devinimlidir ve ulusal olmaktan hızla uzaklaşmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler özelleştirme, küreselleşme ve serbest piyasa yanlısı olmalıdır ki o ülkelere uluslararası sermaye kolayca girip çıksın. Böylesi nitelik değişimi geliştirmekte olan ülkelere para piyasalarına örneğin İstanbul Menkul Kıymetler borsasına yabancı sermayeye kolayca girip çıkma olanağını sağlamaktadır. Ne zaman kârlarını alıp gitmeye kendisi karar verecektir elbet. Çünkü bu onun demokratik hakkı olarak tanımlanmaktadır. Eğer nesnel üretim yapmayı da tasarlamış ise tahkim yasaları çıkarılmalıdır ki, devletle olan anlaşmazlığını tanıdık olan hakem heyetiyle çözebilsin. Tüm bunlar yeni dünya düzeninde yabancı sermayenin devinim kolaylığını sağlayan ve geliştirmekte olan ülkelere kabul ettirilen altyapı hizmetleridir. Türkiye gibi bir ülkeyi daha önceden dış borç yükü altına almak gerekir ki, bu altyapı hazırlıklarında hiçbir güçlükle karşılaşmasın.

Yani geliştirmekte olan ülkeler kendilerini serbest piyasa ekonomisinin ve para piyasasının insafına bırakmış ise spekülatif devinimlerin tuzağından kendisini kurtaramayacaktır. 20. yüzyılın sonlarına doğru uluslararası sermayenin reel üretim alanları yerine 21. yüzyılın başlarından itibaren paranın para yarattığı borsa oyunlarında boy göstereceği açığa çıkmıştır.

Türkiye bunun en sakıncalı örneğini yaşamaya başladı. Üretim duraksamış, arz-talep dengesizliği enflasyonu peşinden sürüklüyor. Ekonominin yeniden en radikal önlemlerle reel üretime geri dönmesi ve paranın para kazandırdığı bu bozuk düzenin bırakılması gerekir.

Oysa Merkez Bankası ve ekonomiden sorumlu bakanlık, parasal ekonominin ortaya çıkardığı bunalımı, parasal aletlerle çözeceğini sanıyor ki, hiçbir hastalık ona neden olan olayla giderilemez. Bugüne kadar üretimsiz ekonomileri düzlüğe çıkaracak teori de henüz ortaya konmuş değil. Üretimsizliği gidermeyen hiçbir önlem başarılı olamaz. Bunun bilincinde olan kamusal yönetimi yapılandırmak gerekir.

Eğer Türkiye reel ekonominin koşullarına geri döner ve monetarizmi reel ekonominin aracı durumuna dönüştürebilirse ancak o zaman halk sektörü tasarımı anımsayanlar ortaya çıkabilir. Çünkü halk sektörü monetarizmi değil; reel üretkenliği öngören, koşul kabul eden bir tasarımdır. Yeterince hantallaşan, çürüyen iki sektörün arasına diri, genç, dinamik, üretken yeni bir sektörün, halk sektörünün girmesi ve onların arasındaki kokuşmuş akrabalık bağlarını koparıp atması gerekir.

Soru: *Halk Sektöründe sosyal devletin rolünü nasıl betimliyorsunuz?*

Ölçen: Sosyal devlet ile ekonomik devlet arasında farksızlık söz konusu olursa bu sorunuza yanıt verebilirim. Çünkü sosyal devletin var oluşunun ilk koşulu onun ekonomi devleti olmasını gerektirir; yani sadece gelirlerini vergilerden değil ekonomik çabalardan da sağlaması gereken devlet modeline gereksinim olduğunu vurgulamak istiyorum. Enerji, ulaşım, sağlık ve eğitim hizmetlerini özel girişimciliğin ve kâr motifinin insafına terk etmiş bir devlet, sosyal devlet olabilir mi? Sosyal devlet, varlıklı ile varlıksız bireyler arasındaki sağlık, eğitim, ulaşım ve enerji olanaklarına ilişkin eşitsizliği ortadan kaldırmasını bilen devlettir. O halde temel stratejik sektörler üzerindeki denetim ve gözetim hatta üretim hakkını korumasını bilmelidir sosyal devlet. Sosyal devlet elbette alt sektörlerin içinde kaynak savurganlığına ve verimsiz işletmelere sahip çıkmak savında olmamalıdır. Kaynakları toplumsal gönenc amacıyla kullanacaktır. Bir başka deyimle, sosyal devlet halkın inisiyatifini üretim alanlarındaki etkinliğini özendiren, koruyan devlet olmak zorundadır. Eğer bu düşüncelerim sosyal devleti tanımlamaya yetiyorsa, o tür devletin halk sektörüne kapalı olacağı düşünülemez.

Soru: *Halk sektöründe çalışan işçi ile emekçiler arasındaki düzenleme nasıl olacaktır.*

Ölçen: Bu konu, 1976'da benim yanıtlamam gereken kendi kendime sorduğum bir soruydu ve

"Demokratik Sosyalizme Giriş" kitabında matematiksel modelini kurarak yanıtlamıştım. Bu sektörün ortaklarını, dışarıdan istihdam edilen işçiler, emekçi olmayıp katılımcı olanlar ve hem emekçi ve hem de katılımcı olanlar oluşturacaktır. Bu üç grup üretimin artı değerini nasıl paylaşacak sorusuyla özdeşir bana yönelttiğiniz soru. Anonim ortaklıkta olduğu gibi sermayeye katılımla orantılı olan bölüşüm yasası geçerli olmamalıdır. Tüketim kooperatiflerinde olduğu gibi, katkı payı ne olursa olsun bölüşümün sabit oranda oluşu da düşünülemez. Ben kâr ölçeği kavramını geliştirmiştim Şöyle, 1 sayısından küçük olan bölüşüm oranının "a" olduğunu düşünelim. 3 pay sahibi, birinci payı için "a" kadar, ikinci payı için "a x a" kadar ve üçüncü payı için "a x a x a" kadar hak sahibi olacaktır. Yani edineceği toplam pay "a+(a x a) + (a x a x a)" olacak. Örneğin paylaşım oranı a=0.45 olarak saptanmışsa, anonim ortaklıkta sahip olacağı toplam pay $3 \times 0.45 = 1.35$ olmasına karşın, halk sektöründe:

$$0.45 + 0.45 \times 0.45 + 0.45 \times 0.45 \times 0.45 = 0.75$$

olacaktır artı değerden alacağı toplam pay.

Görülüyor ki, halk sektöründe bireyler belli bir sayıdan daha fazla pay sahibi olmayı tercih etmez dolayısıyla paylaşım daha hakçadır.

Soru: Halk Sektörü ile halka açık çok ortaklı holdinglerin etkileşimi nasıl olacaktır? Buna bağlı olarak USİAD (Ulusal Sanayi İş Adamları Derneği) ulusalcı-halkçı sermaye oluşumlarının halk sektöründeki etkisi nedir?

Ölçen: Pek çok ülkede firmaların holding olmasına izin verilmez. O ülkelerde serbest piyasa ciddi boyutlarıyla işletildiği ve tam rekabet koşulları gözetildiği için, holdinglerin tekelleşen yapıları sakıncalı kabul edilmektedir. Oysa ülkemizde holdingler, üretim yapılar, üretimlerinin pazarlamasını yani ticaretini üstlenirler ve bu yetmiyormuş gibi halkın tasarruflarını öz sermayelerine dönüştürebilirler, banka kurdukları için; bir üretim dalının tüm alt sektörlerine yatay ve düşey olarak girebilirler ve üstüne üstelik tümü de aile şirketleridir. Ekonomiye böylesine yataylamasına ve derinlemesine dal budak saldıkları için siyasal iktidarı ve parlamentoyu da biçimlendirmeye başlamışlardır. Siyasal iktidarlar da Türkiye'de bunun doğal sonucu olarak, holdinglerin gönlünü hoş etmeyi kendisinin var oluş nedeni saymaktadır. Hatta devleti yönetenlerden holding sahipleri olanlarına da rastlanır ve yadırganmaz. Bunlardan kimileri vergi kaçırdığını da söyleyebilir ama bu, birkaç yıl sonra devletten ödül almasına engel olmaz. Holdinglerin var olduğu bir ülkede, ne demokrasiden, ne insan haklarından ve ne de doğal olarak sosyal hukuk devletinden söz edilebilir.

Halk sektörünün holdingler üzerinde fazla etkinliği olamaz ama holdingler halk sektörünü doğmadan ölüme mahkum ettirebilirler. 1970'lerde olduğu gibi.

Halk sektörünü halka açık şirketlerle karıştırmamak gerekir. Halka açık şirketler de halk pay senedi alabilir; ama o kağıt parçalarının çoğunluğunu elinde bulunduranın egemenliğine hiçbir biçimde karşı koyamaz. Yatırım, üretim ve bölüşüm kararlarına katılma hakkına sahip değildir. Hatta sermaye artırımını sonucunda elindeki pay senedinin sifıra yakın değere indiğine tanık olacaktır. Bizler parlamentoda iken, bir milletvekili arkadaşımız aracılığıyla yurt dışındaki işçilerimizin Abana'da elektrik motorları sanayi kurmasına katkıda bulunmak amacıyla 1976'da 25 000.TL düzeyinde pay senetleri almıştık. Bu kağıt parçalarının, sermaye artırımını işlemleri sonucunda değerlerinin sifıra yaklaşması sonucuyla karşılaştık ve ben o kağıt parçalarını paket yapmakta kullandım, oldukça kalın ve dayanıklıydılar ama değersizleşmişti. Halk sektöründe böylesi bir soygun söz konusu değildir ya da olmamalıdır. Bölüşümün sermayeye katkı payından bağımsızlaşması böylesi pay erimelerini önleyebilir. Kâr ölçeği o nedenle önemlidir halk sektöründe.

USİAD, kârın hakça bölüşüm yasasını sistem içine çekebilir ve ulusal sanayileşme politikasının özünü oluşturan teknoloji yaratma sürecini başlatabilirse aradaki organik bağ, emperyalizm karşısında sağlıklı bir perde oluşturabilir.

(Devam edecek)